

Definitieve archeologische opgraving met
beperkingen (archeologische begeleiding)

Lisdodde, Lage Zwaluwe Gemeente Drimmelen

B&G rapport 972

Colofon

Projectnummer 21230410
Auteur Drs. B.A. Corver
Redactie Drs. S. Moerman
Versie 1.2
Status definitief

Autorisatie

Drs. E. Hoven	Senior Archeoloog	16-09-2010	
---------------	-------------------	------------	--

Goedkeuring

Mevr. L. Weterings- Korthorst	Deskundige namens bevoegde overheid	26-10-2010	
----------------------------------	--	------------	--

Opdrachtgever

Gemeente Drimmelen
Contactpersoon: Dhr. F. Hansort
postbus 19
4920 AA Made

© Becker & Van de Graaf bv
Noordwijk, september 2010
ISSN 1879-3711

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Protocol 4004

SAMENVATTING:

In mei en augustus van 2010 is door Becker & Van de Graaf bv een opgraving met beperkingen uitgevoerd op het terrein 'de Lisdodde', op de hoek van de Nieuwstraat en de Kerkstraat in Lage Zwaluwe. Op de locatie zal een appartementencomplex gebouwd worden voor mensen met een verstandelijke beperking.

De locatie is gelegen op de zuidelijke helft van een dijk, de Nieuwlandsedijk. Door het hoogteverschil varieert de ontgravingsdiepte tussen de 1 en 3 m -mv. Uit vooronderzoek is gebleken dat de kans groot is dat door ontgravingen archeologisch waarden vernietigd zullen worden.

Het onderzoek heeft bewoningsresten uit de Nieuwe tijd A/B en C opgeleverd. Het gaat met name om funderingen van oude dijkhuizen. Er zijn zes structuren aangetroffen die van vroegere huizen geweest zijn, bestaande uit kelders, bakstenen putten en een gang. De funderingen gaan terug tot in de 16^e eeuw. Een deel dateert uit de 20^e eeuw. Voor de bouw van de vroeg 20^e eeuwse huizen zijn de oude funderingen intact gebleven en zijn deze vermoedelijk zelfs hergebruikt. In totaal zijn 266 vondsten gedaan, waarvan het merendeel roodbakkerd volksaardewerk is. De vondsten hebben vrijwel geen spoorcontext, dat wil zeggen zijn niet geassocieerd met de sporen.

De bestudering van de profielen heeft verschillende ophogingslagen van de dijk aangetoond. Het dateren van de lagen is niet mogelijk als gevolg van de afwezigheid van dateerbaar vondstmateriaal in de lagen. De natuurlijke ondergrond is niet bereikt.

INHOUDSOPGAVE:

ADMINISTRATIEVE GEGEVENS VAN HET PLANGEBIED.....	4
1. INLEIDING	5
1.1. Onderzoekskader.....	5
1.2. Doel- en vraagstellingen van het onderzoek	5
1.3. Ligging van het plangebied	6
2. VOORONDERZOEK EN HISTORISCH BEELDMATERIAAL	7
3. WERKWIJZE	9
4. RESULTATEN VAN HET VELDWERK.....	10
4.1. Dijklichaam en fysische geografie.....	10
4.1.1. Noordprofiel.....	10
4.1.2. Oostprofiel.....	12
4.2. Archeologie	13
4.2.1. Structuren.....	13
4.2.2. Overige sporen.....	15
4.2.3. Synthese sporen	15
4.3. Vondsten	17
4.3.1. Keramiek.....	17
4.3.2. Botmateriaal.....	18
4.3.3. Overige vondsten	18
5. CONCLUSIE	21
5.1. Beantwoording van de onderzoeksvragen	21
6. AANBEVELINGEN	23
LITERATUUR EN KAARTEN.....	24
LIJST VAN AFKORTINGEN EN BEGRIPPEN	25

BIJLAGEN

1. Topografische kaart
2. Locatiekaart
3. Allesporenkaart vlak 1
4. Allesporenkaart vlak 2
5. Allesporenkaart vlak 3
6. Sporen geprojecteerd op de kadasterkaart 1811-32
7. Sporenlijst
8. Determinatielijsten vondsten
9. Periodentabel

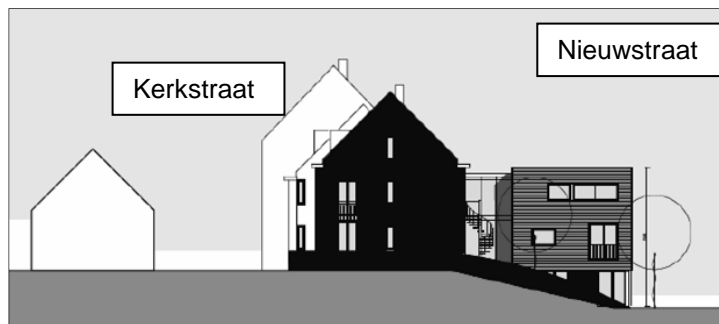
Administratieve gegevens van het plangebied

<i>Toponiem</i>	Lisdodde
<i>Onderzoeksmeldingsnummer</i>	40915
<i>Plaats</i>	Lage Zwaluwe
<i>Gemeente</i>	Drimmelen
<i>Kadastrale aanduiding</i>	sectie G, 3534
<i>Provincie</i>	Noord-Brabant
<i>Coördinaten</i> <i>Centrum</i> <i>Hoekpunten</i>	X: 107558 / Y: 413882 ZW: X: 107539 / Y: 413872 ZO: X: 107570 / Y: 413856 NO: X: 107584 / Y: 413885 NW: X: 107554 / Y: 413902
<i>Oppervlakte plangebied</i>	450 m2
<i>Onderzoekskader</i>	Bouwvergunning
<i>Opdrachtgever</i>	Gemeente Drimmelen Contactpersoon: F. Hansort Postbus 19 4920 AA Made Tel: 0162-690248
<i>Uitvoerder</i>	Becker & Van de Graaf bv Contactpersoon: B.A. Corver Postbus 126 2200 AC Noordwijk (ZH) Tel: 071-3326888
<i>Bevoegde overheid</i>	Gemeente Drimmelen Deskundige namens de bevoegde overheid: Regio- bureau Breda Contactpersoon: mevr. L. Weterings-Korthorst l.weterings@breda.nl Postbus 19 4920 AA Made Tel: 0765294183
<i>Beheer en plaats van documentatie</i>	Becker & Van de Graaf, Noordwijk, tot deponering bij Provinciaal Depot Noord-Brabant
<i>Uitvoeringsperiode onderzoek</i>	18 - 21, 27, 28 mei en 30, 31 augustus 2010

1. Inleiding

1.1. Onderzoekskader

In opdracht van de gemeente Drimmelen heeft archeologisch onderzoeksbureau Becker & Van de Graaf bv van 18 tot en met 21 mei, op 27 en 28 mei en op 30 en 31 augustus 2010 een archeologische opgraving met beperkingen (archeologische begeleiding) uitgevoerd aan de Lisdodde in Lage Zwaluwe, gemeente Drimmelen. De aanleiding voor dit onderzoek is de nieuwbouw van een appartementencomplex voor mensen met een functiebeperking (afbeelding 1). Hierbij zal de bodem door graafwerkzaamheden worden verstoord tot een diepte van maximaal 3,0 m beneden maaiveld¹, waardoor er een kans aanwezig is dat eventueel aanwezige archeologische waarden verstoord dan wel vernietigd zullen worden.

Afbeelding 1: Toekomstig beeld in oostelijke richting (afbeelding uit Compositie 5 stedenbouw bv).

Voor deze locatie is, naar aanleiding van een vooronderzoek (zie Hfst. 2), geadviseerd om in het bestemmingsplan de bepaling op te nemen dat indien de bodem op meer dan 100 m² dieper wordt verstoord dan 50 cm -mv er aanvullend archeologisch onderzoek moet worden uitgevoerd (Archis onderzoeksnummer 23199). Dit advies is door de gemeente overgenomen en heeft geresulteerd in het huidige onderzoek.

Het onderzoek is uitgevoerd conform de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie, versie 3.2² en conform het Programma van Eisen (PvE) dat voor dit onderzoek is opgesteld door Becker & Van de Graaf.³ Het veldwerk is uitgevoerd door drs. B.A. Corver (projectleider), N. van der Feest BA, drs. H. van Wetten en A. Blonk BA. De Heemkundekring Willem Snickerieme wordt bedankt voor de aanlevering van oude foto's.

1.2. Doel- en vraagstellingen van het onderzoek

Het doel van de begeleiding is het vaststellen van de eventuele aanwezigheid van archeologische waarden. Indien er archeologische waarden aanwezig zijn, is het doel tevens het vaststellen van de inhoudelijke en fysieke kwaliteit van de archeologische waarde van de locatie (aard, ouderdom, omvang, gaafheid, conservering). KNA 3.2, Protocol 4007, archeologische begeleiding.

Om de doelstelling te realiseren dient op de volgende onderzoeksvragen een antwoord te worden gegeven:

- Is er sprake van één of meer behoudenswaardige vindplaatsen?
- Wat is de aard, omvang, kwaliteit en verloop van de archeologische sporen en sporenclusters?
- Wat is de conservering en gaafheid van de vindplaats(-en)?
- Wat is de fasering van de vindplaats(-en)?

¹ Het plangebied is gelegen op de helling van een dijk, maar aan de zuidzijde wordt meer ontgraven. De mate van verstoring is het zuiden meer dan in het noorden.

² Centraal College van Deskundigen 2006.

³ Hoven en van der Feest 2010.

- Wat is de datering van de archeologische vondsten en tot welke vondsttypen of vondstcategorieën behoren zij?
- Uit welke periode dateren de eventuele sporen?
- Wat is de relatie met de omgeving?
- Wanneer zijn de archeologische sites als woonplaats in onbruik geraakt?
- Wat is de geologische context van de aangetroffen archeologische resten?

1.3. Ligging van het plangebied

De ligging van het onderzochte gebied, oftewel het plangebied, is weergegeven in bijlage 1. Het plangebied wordt in het noorden begrensd door de Kerkstraat, in het westen en zuiden door de Nieuwstraat en in het oosten door bebouwing en het erf van Kerkstraat 57, de voormalige pastorie. De exacte ligging en contouren van het plangebied zijn nader weergegeven in bijlage 3. Tot voor kort was het plangebied in gebruik als plantsoen. Ten tijde van het veldonderzoek was het plangebied braakliggend.

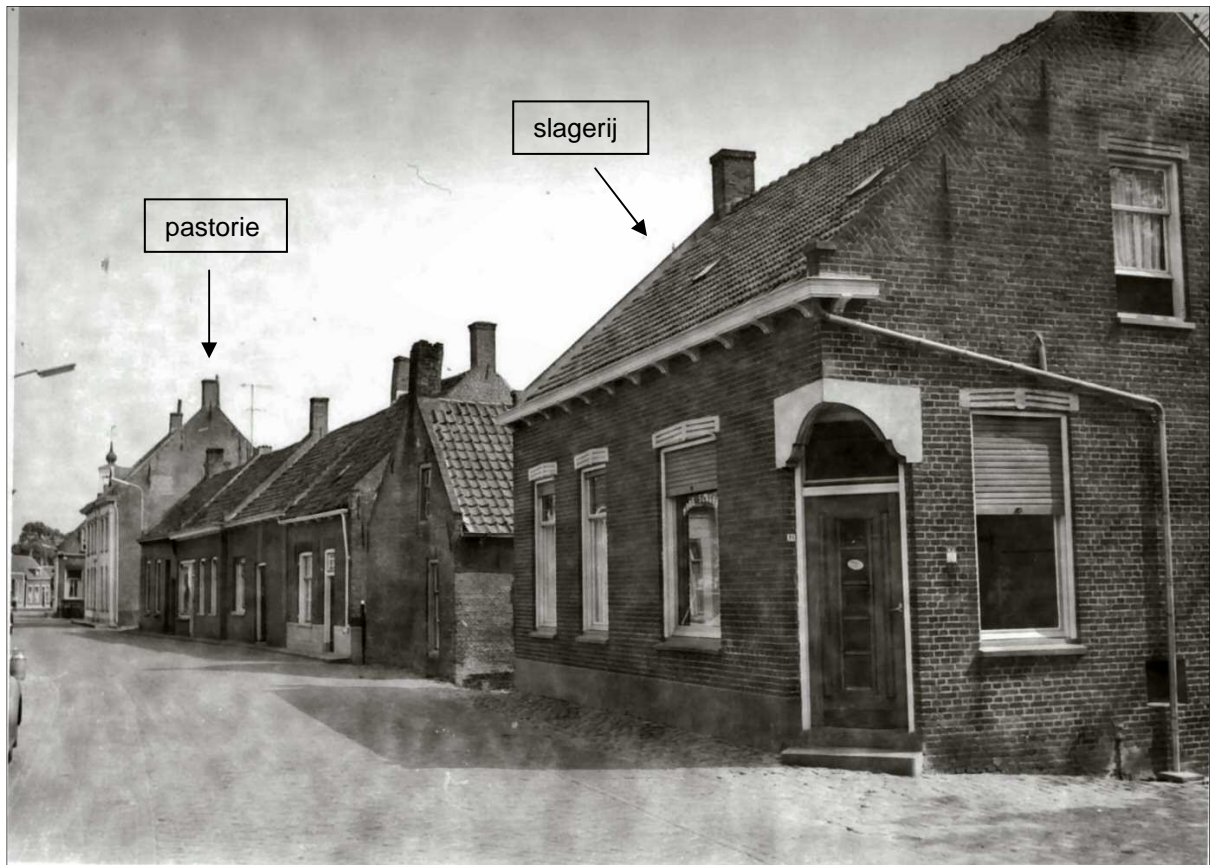

Afbeelding 2: Locatie van het plangebied bij de start van het veldwerk, gezien vanaf de Kerkstraat in zuidoostelijke richting. Aan de linkerkant is voormalige pastorie van Lage Zwaluwe zichtbaar (bij de pijl).

2. Vooronderzoek en historisch beeldmateriaal

Het plangebied heeft voorheen deel uitgemaakt van een groter vooronderzoek.⁴ Uit dat onderzoek is gebleken dat in de ondergrond van toenmalige plangebied een 'verdronken' dekzandlandschap aanwezig is dat bedekt is met een dik pakket veen (voornamelijk hoogveen). Dit veenpakket is in de eerste helft van de 15^e eeuw overstroomd en grotendeels geërodeerd tijdens de St. Elizabethsvloeden, waarna op het veenpakket in het noordelijke en zuidoostelijke deel van het plangebied een oeverwal van een kreek is afgezet en in de rest van het plangebied voornamelijk zandige en siltige kleien. Op de oeverwal is een dijk aangelegd en langs deze dijk zijn in het onderzoek aanwijzingen gevonden voor gebruik door de mens sinds ongeveer de 15e eeuw. In één boring is ook een aanwijzing gevonden voor mogelijk menselijk gebruik van het toenmalige plangebied vóór de overstromingen.

De bebouwing van de dijk, dat ter hoogte van het huidige plangebied Kerkstraat heet, is ter hoogte van het plangebied bebouwd geweest tot in de jaren '70 van de 20e eeuw. De topografische kaart met kaartnummer 44A uit 1969 vertoont bebouwing, maar de topografische kaart uit 1981 niet meer. Van de bebouwing zijn nog oude foto's bekend. Deze laten het plangebied zien rond het eerste kwart van de 20^e eeuw (afbeelding 3-5).

Afbeelding 3: Locatie van het plangebied rond 1ste kwart van de 20^e eeuw, gezien vanaf dezelfde locatie als afbeelding 2 (voorzijde Kerkstraat). Vooraan slagerij Dubbelman, linksachter wederom de voormalige pastorie.

⁴ Wilbers 2008.

Afbeelding 5: Achterzijde van de locatie, Onderstraat bij Nieuwstraat, in noordoostelijke richting.

Afbeelding 4: Kerkstraat ter hoogte van het plangebied. Foto richting het zuidwesten genomen ter hoogte van de pastorie.

3. Werkwijze

Het onderzoek is uitgevoerd conform de KNA versie 3.2 (Centraal College van Deskundigen 2010) en het Programma van Eisen (Hoven en Van der Feest 2010).

Het onderzoek bestond uit het archeologisch begeleiden van de aanleg van de bouwput. Het opgegraven deel is verdeeld over twee werkputten, een zuidelijk deel (werkput 1) en een noordelijk deel (werkput 2). De totale afmeting van de bouwput was circa 25 x 25 m. De bouwput is groter dan de locatie waar vroeger bebouwing gestaan heeft. In werkput 1 zijn drie vlakken aangelegd en in werkput 2 is één vlak aangelegd. De aanleg van de werkput gebeurde met een mobiele graafmachine en later met een graafmachine op rupsbanden. Beide machines waren voorzien van een gesloten graafbak met een gladde rand. Vanaf de bovengrond is laagsgewijs verdiept. Van het vlak zijn diverse hoogtemetingen verricht, alsook van het maaiveld. Zowel het vlak als de stort is met een metaaldetector afgezocht op metaalvondsten. In werkput 1 zijn in totaal zeven profielen gedocumenteerd van de west-, noord- en oostzijde. In werkput 2 zijn geen profielen gedocumenteerd, aangezien hier niet dieper gegraven is dan de verrommelde bovengrond. De veldtekeningen zijn analoog vervaardigd op schaal 1:50. De veldtekeningen zijn direct na het veldwerk gedigitaliseerd. Tijdens het onderzoek zijn foto's genomen van het vlak, de sporen en diverse veldsituaties.

4. Resultaten van het veldwerk

4.1. Dijklichaam en fysische geografie

4.1.1. Noordprofiel

Aan de noordzijde van werkput 1 is een profiel gedocumenteerd (Afbeelding 6, Afbeelding 7 en 8). Het profiel is ruim 2 m hoog en laat de opbouw van de dijk zien. De natuurlijke ondergrond is ter plekke niet bereikt. Opvallend is dat in de lagen geen insluitsels aanwezig zijn.

De top van de dijk bestaat uit een humeus zandige laag met veel puin. Het betreft de oude bouwvoor, die sterk verrommeld is.

Onder deze laag bevinden zich drie lichtbruine tot gele lagen van zwak tot matig zandige kleien. Ook deze lagen hebben een verrommeld karakter. Het verrommelde karakter duidt op een opgeworpen, antropogene grond. Er zijn geen plaggen aangetroffen die eventueel gediend hebben voor ophogingen. De bovenste laag vertoont veel sporen van bioturbatie en in de middelste laag is een kleine roestband aanwezig. De lagen vormen de jongste fase van ophoging van de dijk.

Onder de lichtbruine tot gele lagen bevindt zich met een onregelmatige overgang een lichtgrijze zwakzandige kleilaag. Dit is eveneens een (zij het oudere) ophooglaag.

De laag hieronder betreft een donkergrijsbruine venige kleilaag. Deze laag is ook rommelig van aard. Dit is de oudst waargenomen ophooglaag.

Helaas is in de lagen geen vondstmateriaal aangetroffen, dat deze heeft kunnen dateren. Hierdoor kunnen geen uitspraken worden gedaan over de ouderdom en een eventuele fasering van de diverse lagen.

Afbeelding 6: Noordprofiel, werkput 1.

Afbeelding 7 en 8: Noordprofiel, aangekrast (boven) en detail hoek (onder).

4.1.2. Oostprofiel

In werkput 1 is tevens een oostprofiel aangelegd (Afbeelding 9). In tegenstelling tot het noordprofiel is dit profiel haaks op de dijk georiënteerd. De opbouw van de dijk geeft hier eenzelfde beeld weer. Er zijn echter twee verschillen waar te nemen. Het eerste verschil heeft te maken met het pakket onder de bouwvoor. De lichtbruine tot gele lagen zijn in het oostprofiel roestarm en zo goed als zandloos. Tevens bevindt zich veel puin in het pakket. Dit blijkt het niveau te zijn, waarop vroegere bebouwing aangelegd is (zie Hfst. 4.2).

Het tweede verschil is dat duidelijk de helling van de dijk zichtbaar is in dit profiel. Het gehele lagenpakket zakt naar het zuiden toe naar beneden. Daarbij is de bovenste helft van het profiel in het zuiden veel puinhoudender dan in het noorden. Een goede verklaring hiervoor kan zijn dat met name ten tijde van bewoning afval en puin van de dijk gestort is richting het achtererf. Dit gebeurde dan vooral ter ophoging/egalisatie van het achterterrein.

Afbeelding 9: Oostprofiel.

4.2. Archeologie

De sporen van werkput 1 zijn losse elementen. Dit komt doordat het vlak op een hoog niveau is aangelegd (maximaal 1 m - mv). De verwachting geldt dat op een dieper niveau meer sporen en funderingen aanwezig zijn. De sporen van werkput 2 betreffen structuren. Het vlak van deze werkput is dusdanig diep aangelegd dat de sporen en fundamenteën volledig vrij gelegd konden worden. In onderstaande paragrafen wordt eerst dieper ingegaan op de structuren en vervolgens op de overige sporen. Voor een overzicht wordt verwezen naar bijlage 5.

4.2.1. Structuren

In werkput 1 zijn zes bakstenen structuren aangetroffen (I-VI). Het betreft drie kelders, twee bakstenen putten en een gang. Het gaat om structuur I (spoor 1, 5 en 25), structuur II (spoor 2 en 3), structuur III (spoor 4 en 20), structuur IV (spoor 6-8), structuur V (spoor 10, 11 en 21) en structuur VI (spoor 28).

Structuur I is een kelder van 4,5 x 3 m die bestaat uit rode bakstenen met de afmetingen 17x9x4 cm, gevoegd met en mortel. Aan de binnenzijde van de kelder is een bakstenen vloer aangetroffen, bestaande uit gele bakstenen (ijsselstenen) met de afmetingen 17,5x8,5x5 cm (Afbeelding 10). De bakstenen zijn met cement gevoegd en bedekt. Dit laatste duidt er op dat er een (plavuizen) vloer op gelegen heeft.

De top van de structuur heeft een hoogte van 1,04 m +NAP. De vloer bevindt zich op een hoogte van 0,04 m +NAP. Naar onder toe heeft de kelder een getrapte fundering.

Afbeelding 10: Restanten van keldervloer.

Structuur II betreft een gang welke uitkomt op de kelder, structuur I. De gang bestaat uit een zuidmuur (spoor 2) en een noordmuur (spoor 3). De structuur is minimaal 3,5 m lang en 1,5 m breed.⁵ De zuidmuur bestaat uit grijze bakstenen met een rode kern met de afmetingen 17x8x4 cm. De bakstenen zijn om en om in koppen en strekken gelegd. Er zijn nog zes baksteenlagen aanwezig, welke met mortel gevoegd zijn.

De noordmuur bestaat uit roze en gele ijsselstenen met dezelfde afmetingen als spoor 2. Van deze muur zijn nog acht baksteenlagen geteld. Bij de onderste baksteenlaag is een vloertegel in situ aangetroffen. De buitenzijde van de noordmuur is getrappt aangelegd.

De bovenkant van de structuur bevindt zich op 0,92 m +NAP, de onderzijde bevindt zich op 0,49 m +NAP.

⁵ De muren lopen in de oostelijke putwand door, hierdoor kon de volledige lengte niet gemeten worden.

Structuur III is een kelder en deze bevindt zich, evenals de gang, in de oostelijke putwand. De meetbare lengte betrof 2,5 m, de breedte 1,5 m. De kelder is opgebouwd met oranje en gele bakstenen (afmeting 19x9x4 cm) en mortel. Er zijn maximaal 14 baksteenlagen geteld. De onderzijde van de vloer bestaat uit oranje, ongeglazuurde vloertegels van 22x22x3 cm. De ruimte was opgevuld met dakpannen. De westelijke fundering van de kelder heeft een getrapte fundering. De top van de structuur bevindt zich op 1,08 m +NAP, de vloer van de kelder bevindt zich op 0,8 m +NAP. De kelder is zichtbaar aan de linkerkant van afbeelding 9.

Structuur IV is een rechthoekige kelder met een lengte van 5 m en een breedte van 1,75 m, die deels grenst aan structuur III. De kelder is opgebouwd uit oranje, gele en roze bakstenen van minimaal 8 lagen. De bakstenen meten 18x8,5x4 cm en 19x9x4 cm en zijn met mortel gevoegd. In de korte oostzijde van de kelder is een opening om de kelder te bereiken. Deze opening heeft een breedte van 60 cm.

Aan de binnenzijde van de noordmuur is een bakstenen fundering aangetroffen (spoor 9). Deze fundering moet zijn aangelegd nadat de kelder in onbruik is geraakt. Opvallend is dat deze fundering opgebouwd is met bakstenen van een iets kleiner formaat. Het gaat om gele en oranje bakstenen met de afmetingen 17x8x4 cm. Deze bakstenen zijn vermoedelijk iets ouder dan de bakstenen van de kelder. Het gaat dan dus om secundair gebruikte bakstenen.⁶ De bovenzijde van de kelder bevindt zich op 1,33 m +NAP, de onderzijde op 1,16 m +NAP.

Structuur V is een bakstenen put, die voor een deel grenst aan structuur IV (Afbeelding 11). De put heeft een afmeting van 1,50 m x 1,70 m en is opgebouwd uit oranje bakstenen met cement (afmeting 22x10x6 cm en 21x10,5x5,5 cm). Binnen de put is een vloer van cement aangelegd. De top bevindt zich tussen 0,74 m en 1,07 m +NAP en is van recente datering (20^e eeuw).

Structuur VI is eveneens een bakstenen put. Deze bevindt zich op de grens van werkput 1 en 2. De put heeft een lengte en breedte van 1,30 m en is enkelsteens opgebouwd uit gele en oranje bakstenen met de afmetingen 18x8x4,5 cm. De put bevindt zich tussen 1,0 m en 1,36 m +NAP. Binnen de put lag een los brok muur of fundering.

Een nauwkeurige datering van de structuren is niet toe te wijzen. Op basis van het aardewerk en de baksteensoorten, gaan de resten terug tot in de 16^e eeuw.

Afbeelding 11: Structuur V.

⁶ Voor funderingen werden vroeger wel vaker oude of zelfs halve bakstenen gebruikt, omdat er geen esthetisch oogpunt voor funderingen geldt.

4.2.2. Overige sporen

Naast een aantal onregelmatige grondsporen is een aantal delen van funderingen aangetroffen, met name in werkput 1. Eerst worden de grondsporen kort uitgelicht en vervolgens de funderingen.

Grondsporen

In totaal zijn er vier grondsporen aangetroffen, die onregelmatig van vorm zijn. Het betreft vlekken (spoor 12, 19, 30 en 33) en uitbraaksporen, die veel baksteenpuin bevatten (spoor 34 en 44). De aard van de vlekken is door gebrek aan aanwijzingen onbekend. De uitbraaksporen zijn waarschijnlijk ontstaan bij de sloop van de voormalige huizen in de jaren '70. De locaties van deze sporen geven vermoedelijk de plekken weer waar gevels of tussenmuren gestaan hebben. Eén spoor betreft een greppel welke aangetroffen is in vlak 3 (spoornummer 32). Deze smalle greppel van circa 1 m breed heeft een parallelle ligging ten opzichte van de dijk. Deze greppel wordt geïnterpreteerd als een dijksloot, welke ook op de kadasterkaart aanwezig lijkt te zijn. De locatie op de kaart wijkt echter af. Uit de greppel zijn enkele vondsten afkomstig, waaronder een roodbakkerende grape uit 1626-1700 (vondstnr. 31).

Funderingen

In werkput 1 en 2 zijn in totaal elf delen van funderingen aangetroffen. Het zijn zes noord-zuid georiënteerde delen (spoor 14, 15, 22, 26, 40, 41) drie oost-west georiënteerde delen (spoor 39, 42, 43) en twee hoekelementen (spoor 35 en 36). Hoogstwaarschijnlijk bevinden zich op een dieper niveau meer fundamenteën, maar deze zijn niet bereikt in verband met de beperkte verstoringsdiepte. De funderingen bevinden zich op de locaties waar gevels en tussenmuren aanwezig waren. Vermoed wordt dat de bredere funderingen (minimaal tweesteens) gebouwd zijn voor de gevels en de dunnere funderingen voor de tussenmuren.

Voor de funderingen zijn verschillende baksteensoorten gebruikt. De meest gangbare afmetingen betreffen 18x9x3,5 en 17x8x4. De baksteenformaten van spoor 14 en 26 zijn een stuk groter, namelijk respectievelijk 20x9x4 cm en 19x9x4 cm. Deze fundamenteën zijn twee en vier baksteenlagen dik en hebben vermoedelijk dezelfde datering als de nabijgelegen bakstenen put met cementvloer, structuur V. De bouwresten moeten een aanvulling, uitbreiding of reparatie zijn uit de 20^e eeuw aan een voormalig dijkhuisje.

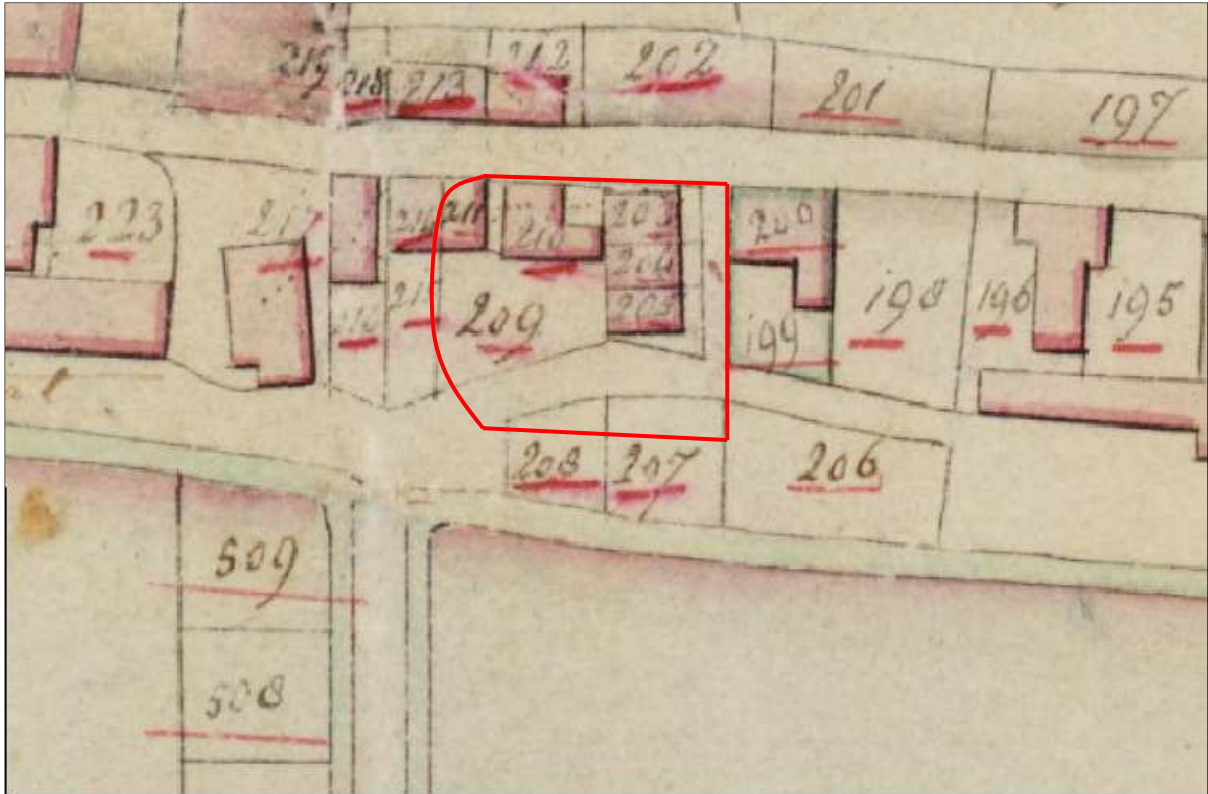
4.2.3. Synthese sporen

Aan we;le voormalige bebouwing de aangetroffen funderingen behoren, kan het best bekeken worden aan de hand van de kadasterkaart uit 1811-32 (Afbeelding 12, bijlage 6).⁷ Bijbehorende, onderstaande tabel geeft inzicht in de eigenaren uit die periode. Hieruit blijkt dat de drie kleine huizen aan de oostzijde (percelen 203-205) in bezit waren van verschillende mensen. Verder blijkt dat het middendeel van het plangebied in bezit was van een metselaar en dat deze persoon een huis, schuur, erf, tuin en weiland bezat.

Als laatste is nu bekend dat een eeuw eerder dan de foto met afbeelding 3, in het westen van het plangebied, al een persoon woonde met de naam Dubbelman.

In bijlage 6 is de opgravingstekening geprojecteerd op 19^e eeuwse kadasterkaart. Hieruit blijkt dat met name resten aangetroffen zijn van de huizen met perceelsnummers 203-205. Deze resten komen overeen met de bebouwing van de kadasterkaart. Hierdoor kan gesteld worden dat de bebouwing uit de 20^e eeuw is gebouwd op de oude funderingen die aanwezig waren in 1811-1832. Deze fundamenteën zijn aangelegd in de 17^e of zelfs 16^e eeuw. Deze datering kan gedaan worden aan de hand van de baksteensoorten en de vondsten (zie Hfst. 4.3).

⁷ Zwaluwe, Noord-Brabant, sectie C, blad 01.

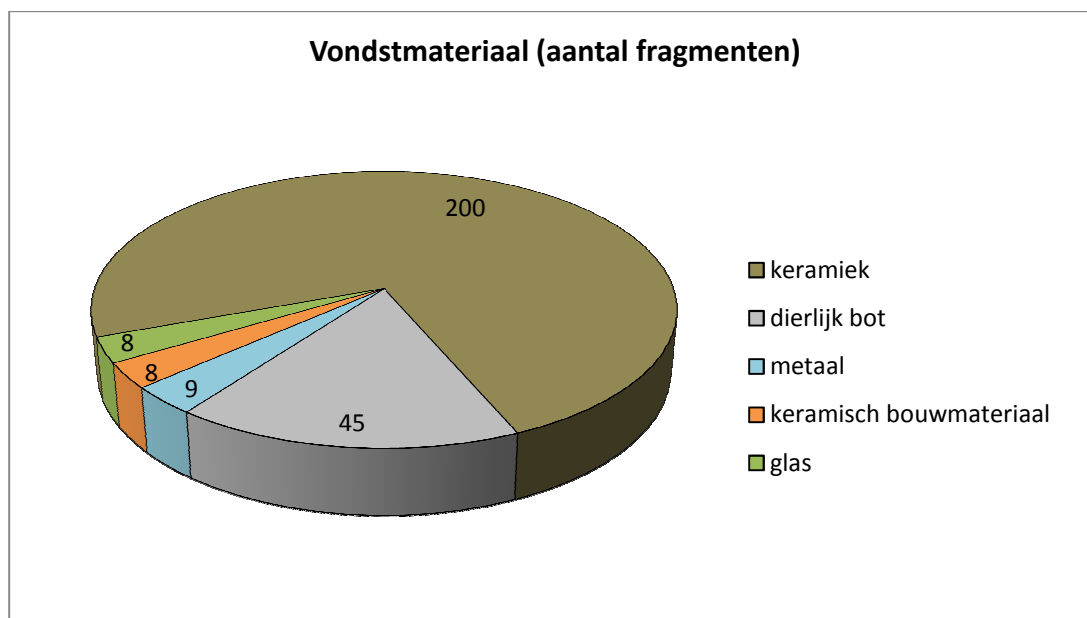
Afbeelding 12: Kadasterkaart 1811-1832. De rode lijn geeft het plangebied weer.

Tabel behorend bij de kadasterkaart.

<i>Perceelnummer</i>	<i>Eigenaar</i>	<i>Beroep</i>	<i>Soort eigendom</i>
203	Adriaan Vianters	metselaar	Huis en erf
204	Coenraad Kleyl	metselaar	Huis en erf
205	Cornelis Dirk Polak	arbeider	Huis en erf
206	Cornelis Dirk Polak	arbeider	Tuin
207	Adriaan Vianters	metselaar	Tuin
208	Adriaan Vianters	metselaar	Weiland
209	Adriaan Vianters	metselaar	Tuin
210	Adriaan Vianters	metselaar	Huis en erf
211	Adriaan Vianters	metselaar	Schuur
212	Adriaan Evegaers	arbeider	Huis en erf
213	Coenraad van der Steld	arbeider	Huis en erf
214	Pieter Anssems	arbeider	Huis
215	Pieter Anssems	arbeider	Tuin
216	Adriaan,Janse Dubbelman	landbouwer	Tuin
217	Adriaan,Janse Dubbelman	landbouwer	Huis/schuren

4.3. Vondsten

In totaal zijn 266 vondsten gedaan. Het gaat om de materiaalcategorieën: aardewerk, steengoed, pijpaaarde, baksteen, plavuís, glas, metaal, mortel en dierlijk bot (Afbeelding 13). De meeste vondsten zijn gedaan bij de machinale aanleg van met name het eerste vlak. Deze vondsten zijn contextloos.

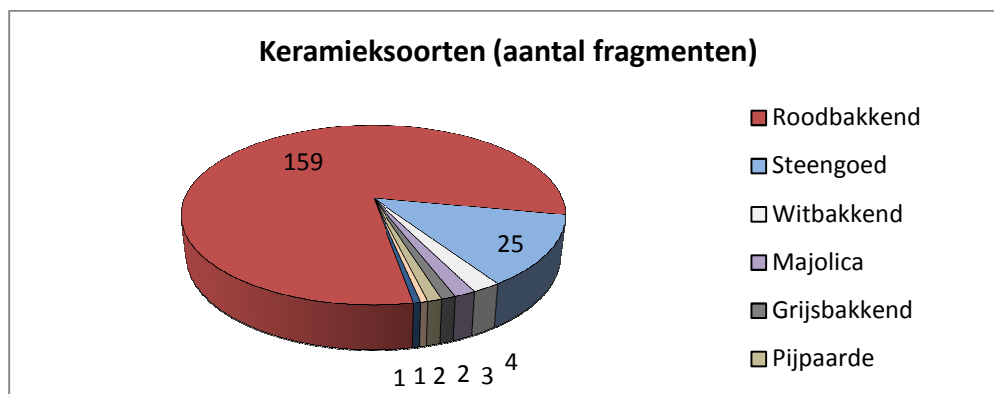
Afbeelding 13: Verdeling van vondstmateriaal naar categorieën.

4.3.1. Keramiek

In totaal zijn 200 fragmenten keramiek aangetroffen. In afbeelding 13 staan de verschillende soorten aangegeven in een diagram. Opvallend is dat de overgrote meerderheid van het keramiek roodbakkend aardewerk betreft, namelijk bijna 80% van het totaal. Bijna 12,5 % betreft steengoed (Afbeelding 15). Het overige deel betreft enkele fragmenten majolica, grijsbakkend aardewerk, pijpaaarde, Europees porselein en faience.

Al het roodbakkend aardewerk is gedraaid en betreft zogenaamd 'volks'- of keukenaardewerk. De rode kleur van het aardewerk komt door de zuurstofrijke bakking, het oxiderend bakproces. Herleide types zijn pot, steelkom, bakpan, grape, kom, kop, bord, vergiet en lekschaal. Het meeste van dit aardewerk dateert tussen de 16^e en 18^e eeuw.

Het steengoedmateriaal betreft met name fragmenten van mineraalwaterflessen. Deze dateren voornamelijk uit het midden van de 18^e tot 19^e eeuw (Afbeelding 16).

Afbeelding 14: Verdeling van keramieksoorten.

Afbeelding 15: Kleine selectie van het aardewerk.

4.3.2. Botmateriaal

In totaal zijn 45 stuks dierlijk botmateriaal aangetroffen. De botten zijn niet afkomstig uit kadaverkuilen of afvalputten, maar zijn aangetroffen in de bovenste lagen. In werkput 2 zijn geen botresten aangetroffen. De botten bevinden zich in de lagen in de zuidzijde van het plangebied, oftewel het achterterrein (zuidzijde van de dijk). Aangezien in deze lagen ook keramiekresten zijn aangetroffen, gaat het vermoedelijk om huishoudelijk afval, 'stadsafval'. De botten zijn voornamelijk resten van consumptie. Ze zijn voornamelijk afkomstig van rund en varken. Op één bot zijn duidelijk slacht/splijtsoren aangetroffen.

4.3.3. Overige vondsten

Voor een compleet overzicht van de vondsten wordt verwezen naar bijlage 6. In deze paragraaf worden enkele vondsten uitgelicht.

Zegellood

Bij de aanleg van het vlak in werkput 1 is een zegellood aangetroffen (vondstnr. 29, Afbeelding 16). Met name in de 19^e en vroege 20^e eeuw bestond het gebruik om goederen te verzegelen. Dit gebeurde veelal met loden zegels. Het bekendst zijn waarschijnlijk de (oudere) lakenloodjes en meelloden, maar er waren bijvoorbeeld ook zegelloden voor likeur en cacao. Het getal op het loodje geeft dikwijls de kwaliteit aan. Waar het gevonden zegellood bij hoorde is onbekend.

Pijpenkop met initialen

In werkput 2 is bij de machinale aanleg een pijpenkop aangetroffen. Op de ketel staan de initialen IDH. Deze initialen staan voor Johannes de Hoog. Johannes de Hoog werd geboren op 30-08-1693 en heeft pijpen gemaakt in Gorinchem van 1714 tot 1744. In 1725 was hij deken van het gilde.

Apothekersflesje

Uit de stort is een klein compleet glazen flesje verzameld (vondstnummer 2) Het flesje heeft een cilindervorm en is van lichtgroen glas. Het flesje is vormgeblazen en heeft een pontiel in de bodem (het litteken, dat ontstaat bij het afbreken van de overnamepijp). Ter afsluiting heeft meestal een glazen stop gediend. De datering van het flesje is vermoedelijk 18^e eeuw.

Houten tobbe

In werkput 1 is een houten tobbe aangetroffen (spoor 3, Afbeelding 17). Het exemplaar (60x60 cm) bevond zich in de grond en was opgevuld met recent materiaal en puin.

Afbeelding 16: Enkele vondsten. Met de klok mee: apothekersflesje, pijpenkop, gemerkte mineraalwaterfles, zegellood.

Afbeelding 17: Tobbe.

Scharnier

In werkput 1 is in het derde vlak een metalen voorwerp aangetroffen (vondstnummer 21). Het gaat om een stuk ijzeren beslagwerk van 21 cm lang en 2 cm breed. De dikte is 4 mm. Aan één zijde is het afgebroken. Het is een gesmeed stuk met aan het uiteinde een versiering in de vorm van een staartstuk (twee halve rondingen).

De gebroken zijde heeft een doorboring. Hierin heeft een pin gezeten om het beslag op zijn plek te houden. Op basis van bekende, complete exemplaren moeten er meer doorboringen geweest zijn en betreft het fragment een deel van een scharnier van een kist. Een datering is moeilijk vast te stellen, aangezien dergelijke scharnieren eeuwenlang gemaakt zijn. Het bevat tevens te weinig opvallendheden om een goede datering te kunnen geven. De datering op basis de context betreft 16^e of 17^e eeuw.

5. Conclusie

In opdracht van de gemeente Drimmelen is van 18 tot en met 21 mei, op 27 en 28 mei en op 30 en 31 augustus 2010 een archeologische opgraving met beperkingen (archeologische begeleiding) uitgevoerd in verband met de geplande (her)ontwikkeling van het plangebied aan Nieuwstraat/Kerkstraat, project de Lisdodde, in Lage Zwaluwe, gemeente Drimmelen.

Het onderzoek heeft twee fases van bewoningsresten uit de Nieuwe tijd opgeleverd. Het gaat met name om funderingen van oude dijkhuizen aan de zuidzijde van de Kerkstraat. Er zijn zes structuren aangetroffen die van vroegere huizen geweest zijn. Het betreft kelders, bakstenen putten en een gang. De funderingen gaan terug tot in de 16^e eeuw. Enkele bakstenen structuren dateren echter uit de 20^e eeuw, waarbij de oudere funderingen niet gesloopt zijn. Ondanks de tamelijk grote hoeveelheid vondsten, is slechts een enkele vondst in relatie met een spoor of andere context aangetroffen. De vondsten zijn afkomstig uit een geroerd grondpakket dat zich op een hoog niveau bevindt. Er zijn fragmenten van bakpannen, vergieten, grapes, mineraalwaterflessen e.d. aangetroffen. De spoor gerelateerde vondsten komen uit een vermoedelijke dijksloot aan de zuidzijde van de voormalige bebouwing en dateren uit de 17^e eeuw.

De bestudering van de profielen heeft verschillende ophogingslagen van de dijk aangetoond. Het dateren van de lagen is niet mogelijk als gevolg van de afwezigheid van dateerbaar vondstmateriaal in de lagen. De natuurlijke ondergrond is niet aangetroffen.

5.1. Beantwoording van de onderzoeksvragen

In deze paragraaf wordt antwoord gegeven op de onderzoeksvragen. Vragen die niet van toepassing zijn worden niet behandeld.

- *Wat is de aard, omvang, kwaliteit en verloop van de archeologische sporen en sporenclusters?*

In het plangebied zijn resten van huizen uit de Nieuwe tijd aangetroffen. Het gaat om kelders, putten en een gang. Deze sporen bevinden zich met name in het noorden en oosten van het plangebied. Ook zijn enkele grondsporen, waaronder een vermoedelijke dijksloot, aangetroffen. De kwaliteit is gemiddeld te noemen.

- *Wat is de conservering en gaafheid van de vindplaats?*

De conservering en gaafheid is gemiddeld. De fragmentatiegraad van de vondsten varieert. Van een aantal grote scherven (> 10 cm) is de potvorm te reconstrueren. Het keramisch bouw materiaal is nauwelijks verweerd.

- *Wat is de fasering van de vindplaats?*

Er zijn twee fases vastgesteld. Het gaat om de funderingen en een greppel uit de Nieuwe tijd A (vanaf de 16^e eeuw) met een doorlooperperiode in de Nieuwe tijd B en om sporen uit de Nieuwe tijd C. Uit laatstgenoemde periode dateren structuur V en enkele bijbehorende funderingen.

- *Wat is de datering van de archeologische vondsten en tot welke vondsttypen of vondstcategorieën behoren zij?*

De volgende vondstcategorieën zijn aangetroffen: aardewerk, steengoed, pijpenaar, baksteen, plavuiz, glas, metaal, mortel en dierlijk bot. De meeste vondsten dateren uit de 17^e en 18^e eeuw. Er zijn echter ook jonge uitschieters (20^e eeuw) en oude uitschieters (Late-Middeleeuwen).

- *Uit welke periode dateren de eventuele sporen?*

De sporen dateren tussen de 16^e en 20^e eeuw.

- *Wat is de relatie met de omgeving?*

De resten uit het plangebied maken deel uit van de lineaire bebouwing van het dijkdorp Lage Zwaluwe, welke vermoedelijk teruggaat tot in de Late-Middeleeuwen (Wilbers 2008, 8).

- *Wat is de geologische context van de aangetroffen archeologische resten?*

Van een geologische context is geen sprake, aangezien er enkel sprake is van ophogingspakketten van de dijk.

6. Aanbevelingen

De vondsten en sporen van het plangebied zijn ex-situ bewaard middels het huidige onderzoek. Op basis van deze gegevens wil Becker & Van de Braaf bv meegeven dat indien in de toekomst meer ontgraven wordt ter hoogte van werkput 1, aanvullend archeologisch onderzoek nodig zal zijn. De huidige ontgravingsdiepte ter plekke betrof maximaal 1 m -mv. Op een dieper niveau kunnen hier nog meer en oudere sporen en vondsten verwacht worden die teruggaan tot in de Late-Middeleeuwen.

NB. Bovenstaand advies dient gecontroleerd en beoordeeld te worden door de bevoegde overheid, de gemeente. Deze zal vervolgens een besluit nemen inzake de te volgen procedure.

Literatuur en kaarten

ANWB, 2005: *ANWB Topografische Atlas Noord-Brabant 1:25000*, Den Haag.

Centraal College van Deskundigen, 2010: *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie*, versie 3.2, Gouda.

College voor de Archeologische Kwaliteit, 2005: *Archeologische standaard boorbeschrijving*, Archeologie Leidraad 3, Gouda.

Compositie 5, stedenbouw bv, 2008: *Gemeente Drimmelen, Ruimtelijke Onderbouwing, Kerkstraat-Nieuwstraat te Lage Zwaluwe 'De Lisdodde'*, Breda.

Feest, N. J. W., 2010: *Plan van aanpak. Lisdodde in Lage Zwaluwe, gemeente Drimmelen, Becker & Van de Graaf*, Noordwijk (intern rapport).

Feest, van der N.J.W. & E. Hoven, 2010: *Programma van Eisen, Lage Zwaluwe, Lisdodde, gemeente Drimmelen, Becker & Van de Graaf*, Noordwijk.

Uitgeverij Nieuwland, 2005: *Grote Historische topografische Atlas, ± 1905, Noord-Brabant*, schaal 1:25.000, Tilburg.

Watwaswaar.nl: Minuutplan 1811-1832, Noord-Brabant, Zwaluwe, sectie C, blad 01 (<http://watwaswaar.nl>).

Wilbers, A.W.E., 2008: *Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek Lage Zwaluwe West, Lage Zwaluwe, Gemeente Drimmelen*, Becker & Van de Graaf rapport, Noordwijk.

Lijst van afkortingen en begrippen

Afkortingen

Archis	Archeologisch Informatie Systeem
AMK	Archeologische Monumenten Kaart
CHW	Cultuurhistorische Waardenkaart
GPS	<i>Global Positioning System</i>
IKAW	Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden
KNA	Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie
mv	maaiveld (het landoppervlak)
NAP	Normaal Amsterdams Peil
PvA	Plan van Aanpak
PvE	Programma van Eisen
RCE	Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

Verklarende woordenlijst

antropogeen	door menselijke activiteit veroorzaakt of gemaakt
artefact	door de mens vervaardigd voorwerp
Edelmanboor	een handboor voor bodemonderzoek
eerdgrond	grond met een humushoudende minerale bovengrond van meer dan 50 cm, ontstaan door invloed van de mens, vaak gaat het om een esdek
esdek	dikke humeuze laag ontstaan door eeuwenlange bemesting; beschermt de oorspronkelijke bodem tegen ploegen en andere verstoringen
ex-situ	niet meer aanwezig op de originele locatie in origineel verband
grape	typisch kookpotje met pootjes
horizont	kenmerkende laag binnen de bodemvorming
humeus	organische stoffen bevattend; bestaande uit resten van planten en dieren in de bodem
leem	samenstelling van meer dan 50% silt, minder dan 50% zand en minder dan 25% klei
podzol	goed ontwikkelde bodem in gebieden met veel neerslag
silt	zeer fijn sediment met grootte 0,002-0,063 mm
slak	steenachtig afval van metaal- of aardewerkproductie
vaaggrond	grond zonder duidelijke tekenen van bodemvorming
zavel	grondsoort die tussen 8 en 25% klei (deeltjes kleiner dan 0,002 mm) bevat

Bijlage 1: Topografische Kaart

Projectnummer: 21230410
Projectnaam: Lage Zwaluwe, Lisdodde

Legenda

 Plangebied

Bijlage 2: Locatiekaart

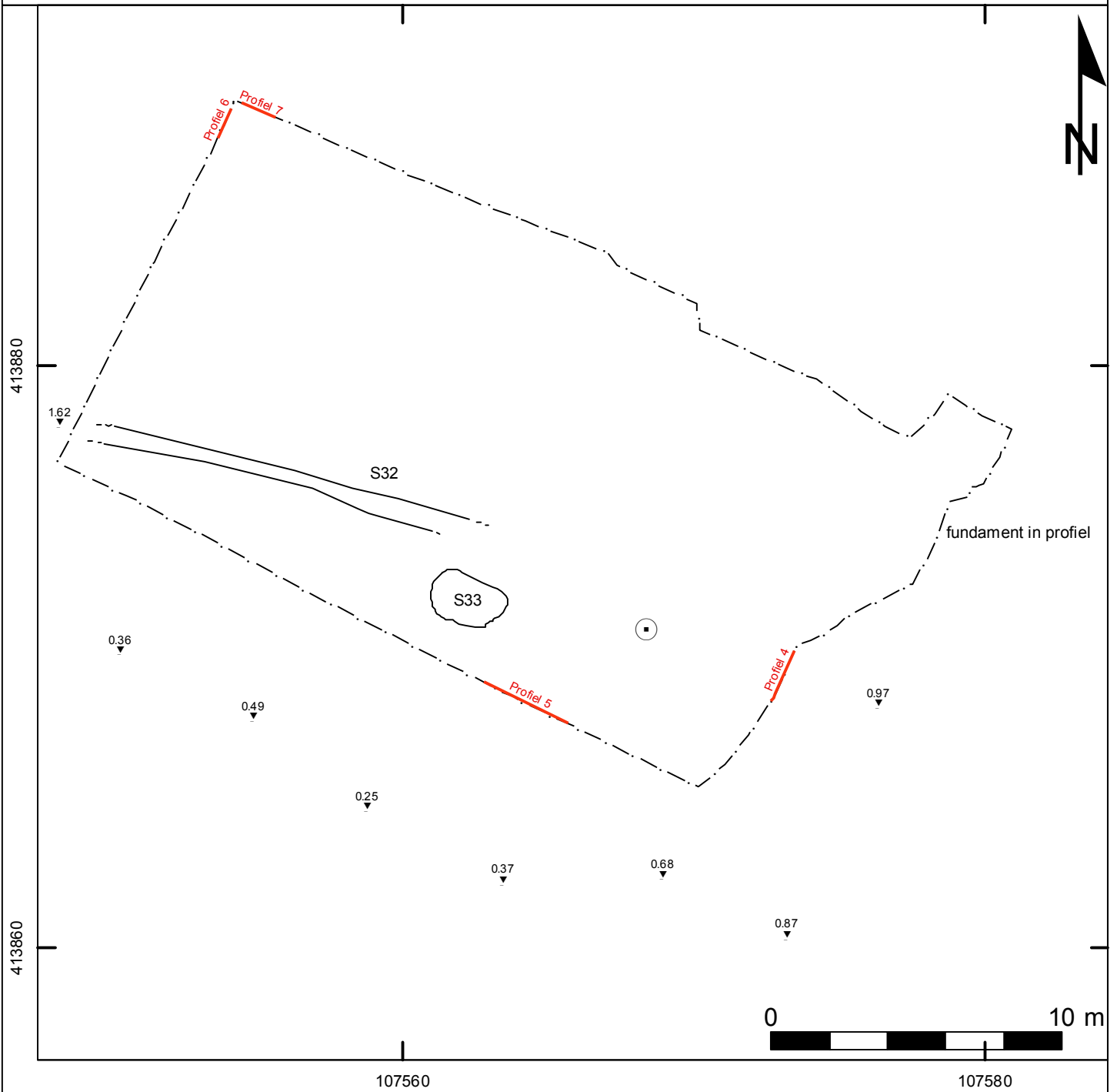

Projectnummer: 21230410
Projectnaam: Lage Zwaluwe, Lisdodde

Legenda

- Plangebied
- Vlak 1
- Vlak 2
- Vlak 3

Bijlage 5: Allesporenkaart vlak 3

Projectnummer: 21230410
Projectnaam: Lage Zwaluwe, Lisdodde

Legenda

- ▼ Hoogtemaat (m NAP)
- ⊙ Boorgat
- Profiel
- ▭ Spoor
- - - - - Grens

Bijlage 6: Kadasterkaart Minuutplan 1811-1832

Projectnummer: 21230410
Projectnaam: Lage Zwaluwe, Lisdodde

Legenda

- Plangebied
- Vondsten
- Spoor

Bijlage 7: Sporenlijst

Projectnummer:
21230410
Projectnaam:
Lage Zwaluwe, Lisdodde

Becker & Van de Graaf

SPORENLIJST

spoor	datum	werkput	vlak	tekenvel	afmetingen vlak		vorm/ contour	textuur	kleur	inluitsels (grootte/aantal etc.)	relatie spoor	interpretatie	coupe (J/N)	NAP	opmerking
					lengte	breedte									
1	18-5-2010	1	1	1	300	60	RHK	BS	oranjeroze		5,25	kelder	N	0,99	rood bs+mortel, max. aantal bslagen=2. Afmeting bs: 17x9x4
2	18-5-2010	1	1	1	350	50	RHK	BS	oranje/geel		3	gang	N	0,7	grijze baksteenlaag, rode kern + mortel, max. aantal bslagen=6=24cm, verband=koppen en strekken, 17x8x4
3	18-5-2010	1	1	1	350	25	RHK	BS	oranje		2	gang	N	0,92	gele/roze ijsselstein, max. aantal lagen=8=40 cm, onderste bslaag=vloertegel
4	19-5-2010	1	1	1	130	130	RHK	BS	oranje/geel		20	kelder	N	1,08	fundament: oranje+gele bs (o.a. ijsselsteen)+mortel, totale hoogte: 65 (14 lagen) 10 bslagen=45 cm. Afmeting bs: 19x9x4 (oranje)
5	19-5-2010	1	1	1	180	25	RHK	BS	grijs		1,25	muur	N	0,79	oranje bs+mortel, afmeting 16x8,5x4 (2 lagen)
6	19-5-2010	1	1	1	700	40	RHK	BS	geel/oranje		7,8	kelder	N	0,49	orge/geel/roze bs+mortel 2x getrapt, hoogte 40 cm (8 lagen). Bs: oranje, 19x9x4
7	19-5-2010	1	1	1	80	11	muur	cement	geel/oranje		6,8	kelder	N	0,5	cementlaag (recent), hoogte min. 25 cm
8	19-5-2010	1	1	1	800	36	RHK	BS	oranje		6,7	kelder	N	0,5	geel/oranje bs+mortel, 1x getrapt, hoogte 20 cm (4 lagen). Bs: 18x8,5x4
9	19-5-2010	1	1	1	150	22	RHK	BS	oranje			FUND	N	1,26	geel/oranje bs+mortel, binnenmuur S6+8, Bs: 17x8x4
10	19-5-2010	1	1	1	110	35	put	BS	oranje		11,21	put	N	0,59	oranje bs, min. Hoogte 34 cm, Bs: 21x10,5x5,5
11	19-5-2010	1	1	1	90	12	put	BS	oranje		10,21	put	N	1,9	oranje Bs+cement (recent), Bs: 22x10x6
12	19-5-2010	1	1	1	80	70	ONR	Ks2	blgr			VLEK	N	1,07	
13	19-5-2010	1	1	1	55	55	RND	Ks2	gr		TON	TOBBE	N	0,97	
14	19-5-2010	1	1	1	40	40	RHK	BS	oranje			FUND	N	1,23	oranje bs zonder mortel, 20x9x4
15	19-5-2010	1	1	1	55	30	RHK	BS	geel/roze			FUND	N	1,13	gele+roze bs, mortel, 18x8,5x3,5
16	19-5-2010	1	1	1	55	7	ROND	HT	br			PAAL	N	0,91	
17	19-5-2010	1	1	1	55	7	ROND	HT	br			PAAL	N	0,92	
18	19-5-2010	1	1	1	55	7	ROND	HT	br			PAAL	N	0,9	
19	19-5-2010	1	1	1	110	60	ONR	Ks2	drgr	mortel		VLEK	N	0,54	

Projectnummer:
21230410
Projectnaam:
Lage Zwaluwe, Lisdodde

Becker & Van de Graaf

SPORENLIJST

spoor	datum	werkput	vlak	tekenvel	afmetingen vlak		vorm/ contour	textuur	kleur	inluitsels (grootte/aantal etc.)	relatie spoor	interpretatie	coupe (J/N)	NAP	opmerking
					lengte	breedte									
20	19-5-2010	1	1	1	130	110	RHK	plavuis	oranje		4	kaldervloer	N	0,8	22x22x3 cm
21	19-5-2010	1	1	1	150	100	RHK	cement	gr		10,11	cementvloer	N	0,74	
22	20-5-2010	1	1	1	100	30	RHK	BS	roze	mortel		FUND	N	0,9	roze bs. 16x8x4,5 cm
23	20-5-2010	1	1	1	6	6	RND	HT	br			PL	N	0,92	
24	20-5-2010	1	1	1	90	90	RND	KS2	libr			KL	J	0,6	diepte 15 cm
25	20-5-2010	1	1	1	140	130	RHK	BS	geel		1,5	kelder	N	0,6	gele Bs+cement, 17,5x8,5x5
26	20-5-2010	1	1	1	140	40	RHK	BS	geel			MUUR	N	1,52	4 Bslagen=16 cm, gele Bs+mortel, 19x9x4
27	20-5-2010	1	1	1	50	20	RHK	BS	geel, oranje			FUND	N	1,1	geel+oranje Bs, 18x9x4, min. 2 lagen+mortel
28	20-5-2010	1	1	1	110	110	VK	BS	oranje, geel			put	N	1,36	18x8x4,5
29	21-5-2010	1	2	2	200	140	ONR	venige klei	drbr	aw, ovb		LG	N	-0,6	(sub)recent
30	21-5-2010	1	2	2	100	100	RND	venige klei	libr	aw		KL	N	-0,6	
31	21-5-2010	1	2	2		530	RHK	venige klei	drgr	aw, ovb		LG	N	-1	evt. greppel
32	27-5-2010	1	3	3	400	60	LIN	Z3S2	drbr	aw, bot, hout		GR	J	-1	restant greppel
33	28-5-2010	1	3	3	250	150	RND	Ks2h3	drbr			BOOM	N	-1	humeus, wortelresten
34	30-8-2010	2	1	1	190	80	ONR	Z3S1	drbr	cement, dakpan, bs, kleibrokken		KUIL	N	1,78	oranje bs, ?x8x4, ijsselsteen dikte 3,5 cm
35	30-8-2010	2	1	1	150	50	RHK	BS	oranje	veel cement		FUND	N	1,77	min. 5 bslagen, 18x9x3,5
36	30-8-2010	2	1	1	50	100	RHK	BS	oranje	mortel		FUND	N	1,8	vloer 18x9x3,5
37	30-8-2010	2	1	1	85	15	RHK	BS	oranje			FUND	N	1,78	
38	30-8-2010	2	1	1	85	15	RHK	BS	oranje			FUND	N	1,78	ijsselsteen 18x8x3,5

Projectnummer:
21230410
Projectnaam:
Lage Zwaluwe, Lisdodde

Becker & Van de Graaf

SPORENLIJST

spoor	datum	werkput	vlak	tekenvel	afmetingen vlak		vorm/ contour	textuur	kleur	inluitsels (grootte/aantal etc.)	relatie spoor	interpretatie	coupe (J/N)	NAP	opmerking
					lengte	breedte									
39	30-8-2010	2	1	1	110	20	RHK	BS	oranje			FUND	N	1,82	min. 2 bslagen, 17x8x4
40	30-8-2010	2	1	1	230	35	RHK	BS	geel/roze			FUND	N	1,79	3 bslagen, geel: 17x8x4
41	30-8-2010	2	1	1	100	25	RHK	BS	geel	mortel		FUND	N	1,79	min. 2 bslagen, 16x8x4
42	31-8-2010	2	1	1	40	20	RHK	BS	geel	cement		FUND	N	1,8	17x7x3,5, mortel
43	31-8-2010	2	1	1	60	20	RHK	BS	oranje	cement		FUND	N	1,79	?x9x4, oranje, 2 bslagen
44	31-8-2010	2	1	1	400	300	ONR	Z3s1	dr.grijs	bs, cement		verst	N	1,8	

Bijlage 8: Determinatielijst vondsten

Determinatielijst Vondstmateriaal

vondstnr	codering (ABR)	baksel	vorm	type/ productieplaa ts	Rand	Bodem	Wand	Gruis	aantal	kleur	versiering	plaats glazuur	daterings code	datering	opmerkingen
1	GLS	licht groen	flesje		1				1	transparant			NTAB	1600-1800	hoogte 7 cm, diameter 3 cm
2	KER	Europees porselein	indet			1			1	wit	kobaltoxide	binnen en buiten	NTB	1725-1850	
3	KER	roodbakkend	pot		2	1	1		4	oranje		binnen en buiten	NTB	18e eeuw	gebruikssporen op glazuur (krassen)
4	KER	roodbakkend	steelkom		1				1	oranje		buiten	NTAB	17e eeuw	
4	KER	steengoed	fles			3			3	grijs		buiten	NTBC	1750-1900	mineraalwaterfles, koperdraad getrokken
5	KER	majolica	bord		2		1		3	poly	mangaan en slib	binnen en buiten	NTA	1550-1600	
5	KER	roodbakkend	indet				1		1	oranje		buiten	NTBC	18e, 19e eeuw	
6	KBM	roodbakkend	plavuis		1				1	oranje			NTAB	17-18e eeuw	
7	KER	steengoed	fles	Duitsland		2	2		4	bruin	mangaanoxide	binnen en buiten	NTC	19,20e eeuw	
7	KER	steengoed	fles				3		3	bruin		buiten	NTC	19,20e eeuw	merk/inscriptie 'KAN'
8	KER	roodbakkend	indet		1				1	oranje		binnen en buiten	NTB	18e eeuw	verveerd
9	KER	steengoed	fles	Westerwald		1			1	grijs		buiten	NTB	1760-1860	
10	ODB	bot	metatarsus rund			1			1	bruin				indet	
10	ODB	bot	costa rund/paard		1				1	bruin				indet	
10	KER	roodbakkend	bakpan		1				1	oranje		binnen en buiten	NTAB	16,17e eeuw	
10	KER	roodbakkend	grape			3			3	oranje		binnen	NTAB	16,17e eeuw	
10	KER	roodbakkend	indet		4	4			8	oranje		binnen en buiten	NTAB	17,18e eeuw	
11	KER	roodbakkend	kom/kop			1			1	oranje	slibversiering	binnen	NTAB	17e-18e eeuw	golven en stippen, standring
11	KER	roodbakkend	bakpan			1			1	oranje		binnen	NTAB	17e eeuw	
11	KER	roodbakkend	indet		1		2		3	oranje		binnen en buiten	NTB	18-19e eeuw	
12	ODB	bot	indet		1				1	bruin				indet	
12	KER	roodbakkend	bord				1		1	oranje		binnen en buiten	NTAB	17,18e eeuw	
12	KER	roodbakkend	indet		1				1	oranje	slib	binnen	NTAB	17,18e eeuw	
12	KER	steengoed	pot				2		2	wit	bloemreliëf	binnen en buiten	NTBC	18-20e eeuw	
13	KER	roodbakkend	indet		1		1		2	oranje		binnen en buiten	NTB	1700-1850	
13	KER	steengoed	indet				1		1	bruin		binnen en buiten	NTB	1750-1850	
13	ODB	kiezen	rund			1			1	bruin				indet	
13	ODB	bot	humerus varken			1			1	bruin				indet	vraatsporen en splitspoor voor mergwinning
13	ODB	bot	costa paard/rund		1				1	bruin				indet	
13	ODB	bot	pelvis		1				1	bruin				indet	
13	ODB	bot	scapula		2				2	bruin				indet	
14	KER	steengoed	kruik		1	4	1		6	grijs		binnen en buiten	NTA	16e eeuw	
14	KER	roodbakkend	grape			6	6		12	oranje		binnen en buiten	NTAB	16-18e eeuw	
14	KER	roodbakkend	indet				8		8	oranje		binnen en buiten	NTAB	16-18e eeuw	worstoren
14	KER	roodbakkend	steelkom		1				1	oranje		binnen en buiten	NTAB	17-18e eeuw	
14	KER	roodbakkend	bord				1		1	roze	slib	binnen en buiten	NTAB	17-18e eeuw	
14	KER	roodbakkend	indet		4	2	6		12	oranje		binnen	NTAB	17-18e eeuw	
15	MXX	metaal	ketting						1	zwart			NTBC	18-20e eeuw	5 schakels
15	MXX	MFE	spijkers		4				4	bruin			NTB	18-19e eeuw	vierkante spijkers
16	KER	roodbakkend	indet				1		1	oranje		binnen	NT	17-19e eeuw	
16	ODB	bot	rund		4	5	1		10	bruin				indet	fragmenten
17	ODB	bot	metatarsus, paard		1				1	bruin				indet	
17	ODB	bot	costa varken		1				1	bruin				indet	
17	ODB	bot	indet		1				1	bruin				indet	
18	KER	roodbakkend	indet				1		1	oranje	slib	binnen, buiten	NTAB	17e eeuw	

Determinatielijst Vondstmateriaal

vondstnr	codering (ABR)	baksel	vorm	type/ productieplaa ts	Rand	Bodem	Wand	Gruis	aantal	kleur	versiering	plaats glazuur	daterings code	datering	opmerkingen
18	KER	grijsbakkend	indet				1		1	grijs			LMEB-NTA	15-17e eeuw	
19	KER	roodbakkend	pot		1	1			2	oranje		binnen en buiten	NTB	1680-1778	r-gra-12
19	KER	roodbakkend	vergiet		3	1	1		4	groen	koperoxide	binnen en buiten	NTB	17e eeuw	r-ver-5
19	KER	faience	bord			1			1	wit	kobaltoxide	binnen en buiten	NTAB	1625-1780	
19	KER	steengoed	fles			1			1	grijs		buiten	NTB	1750-1850	
19	KER	roodbakkend	grape				1		1	oranje		binnen en buiten	NTB	1750-1850	
19	KER	roodbakkend	lekschaal/vergiet		4				4	oranje		binnen en buiten	NTB	1750-1850	
19	KER	grijsbakkend	indet		1				1	grijs			LMEB	1300-1500	beroet
19	KER	roodbakkend	steelkom		1				1	oranje		binnen en buiten	NTAB	17e, 18e eeuw	
19	KER	roodbakkend	indet				26		26	oranje		binnen en buiten	NT	17e-19e eeuw	
19	KER	roodbakkend	indet				4		4	oranje		binnen	NTAB	17e-18e eeuw	
19	KBM	roodbakkend	baksteen		1				1	roze			NTB	17e-18e eeuw	
20	ODB	bot	tibia rund		1				1	bruin				indet	
20	KER	roodbakkend	vergiet, lekschaal				1		1	oranje		binnen en buiten	NTB	17,18e eeuw	
20	ODB	bot	mandibual rund		1				1	bruin				indet	kalf
20	ODB	bot	pelvis		2				2	bruin				indet	
20	ODB	bot	humerus		1				1	bruin				indet	
21	MXX	metaal	beslag		1				1	zwart			NT	17-19e eeuw	
22	MXX	metaal	haak		1				1	zwart			NTC	20e eeuw	
22	MXX	MFE	spijker		1				1	zwart			NTC	20e eeuw	rond
23	ODB	bot	metatarsus rund		3				3	bruin				indet	
23	ODB	bot	metacarpus rund		2				2	bruin				indet	
23	ODB	bot	humerus rund		2				2	bruin				indet	
23	ODB	bot	radius paard		1				1	bruin				indet	
23	ODB	bot	indet		7				7	bruin				indet	
24	KER	roodbakkend	steelkom		1				1	oranje		spaarzaam buiten,	NTB	18e eeuw	
24	KER	roodbakkend	grape			1			1	oranje		spaarzaam buiten,	NTB	17, 18e eeuw	
25	KER	roodbakkend	papkomp			1			1	oranje		binnen	NTB	1750-1800	r-kom-1
25	KER	roodbakkend	indet			1			1	oranje		binnen en buiten	NTB	1700-1800	
25	KER	roodbakkend	kop/komp			1			1	oranje		binnen, deels buiten	NTB	1700-1800	
25	KER	roodbakkend	kop/komp			1			1	oranje	slib binnen	binnen en buiten	NTB	1700-1800	
25	KER	witbakkend	indet		2	1			3	groen	koperoxide	binnen en buiten	NTBC	18,19e eeuw	
25	GLS	groen glas	fles			1			1	groen			NTBC	18,19e eeuw	
25	KER	grijsbakkend	indet			1			1	grijs			NTA	16-18e eeuw	
25	KER	roodbakkend	steelpan		1				1	oranje	kraagrand	binnen en buiten	NTA	16e eeuw	r-stk-2 of -3
25	KER	roodbakkend	indet		1				1	bruin	mangaanoxide	binnen en buiten	NTB	17,18e eeuw	worstoor
25	KER	roodbakkend	indet		3		4		7	oranje		binnen en buiten	NTB	17,18e eeuw	
25	KER	steengoed	indet	Westerwald			1		1	grijs	kobaltoxide,	binnen en buiten	NTBC	18,19e eeuw	
25	KBM	cement	brok		4				4	grijs			NTBC	18,19e eeuw	
25	KER	pijpaarde	pijp			1			1	grijs			NTB	1675-1750	
26	ODB	bot	mandibula varken		1				1	bruin				indet	
26	ODB	bot	mandibularund		1				1	bruin				indet	
27	GLS	groen glas	fles			2	1		3	groen			NTAB	1600-1800	wijnfles (ziel 4,5 cm, diam. 12cm), klein flesje diam.
28	ODB	bot	pelvis rund		1				1	bruin				indet	
29	MPB	lood	zegellood		1				1	grijs			NTC	1875-1925	zegel met opdruk '1' , gew.: 7 gr.

Determinatielijst Vondstmateriaal

vondstnr	codering (ABR)	baksel	vorm	type/ productieplaa ts	Rand	Bodem	Wand	Gruis	aantal	kleur	versiering	plaats glazuur	daterings code	datering	opmerkingen
29	KER	roodbakkend	bord				1		1	oranje	slib en	binnen	NTB	1695-1800	
30	KER	roodbakkend	kom		1				1	oranje		binnen	NTB	1750-1800	
30	KER	steengoed	pot			1			1	grijs		buiten	NTB	1700-1750	
30	KER	roodbakkend	indet			2	3		5	oranje		binnen	NTB	1700-1900	standing
30	KER	roodbakkend	indet		1				1	oranje	slibsikkels	binnen, deels buiten	NTB	1650-1750	
31	KER	roodbakkend	grape		3		8		11	oranje		binnen en buiten	NTB	1625-1700	r-gra-69, onder beroet
31	KER	roodbakkend	bord			1			1	oranje		binnen	NTB	1650-1770	krassen (gebruikssporen)
31	KBM	roodbakkend	baksteen		1				1	oranje			NT	1600-1900	ovaal van vorm 7x6x4 cm
32	KER	roodbakkend	bord	Nederrijns	1				1	oranje	slib, koperoxide	binnen	NTB	1720-1780	stippen en golven
32	KER	roodbakkend	indet		1				1	oranje	slib		NTB	18e eeuw	geometrisch
32	GLS	transparant	vensterglas		3				3	transparant			NTAB	1600-1800	
33	KBM	roodbakkend	plavuis		1				1	oranje			NTBC	18,19e eeuw	rechthoekige plavuis: 22x10x2 cm
34	KER	roodbakkend	pot		1		1		2	oranje		binnen en buiten	NTBC	18,19e eeuw	verticaal worstoor
34	KER	roodbakkend	kom/kop			1			1	oranje		binnen	NTB	17,18e eeuw	
34	KER	roodbakkend	grape			1			1	oranje	koperoxide	binnen en buiten	NTBC	18,19e eeuw	
34	KER	roodbakkend	indet		1				1	oranje		binnen	NTAB	17, 18e eeuw	beroet
34	KER	roodbakkend	indet		1				1	oranje		binnen en buiten	NTBC	18,19e eeuw	
34	KER	steengoed	indet				1		1	grijs	kobaltoxide,	buiten	NTB	17,18e eeuw	
35	KER	pijpaarde	pijp		1				1	wit	zijmerk		NTB	1710-40	IDH' (Johannes de Hoog)
35	KER	steengoed	fles			1			1	grijs			NTBC	1800-1900	
35	KER	roodbakkend	indet				1		1	oranje		binnen	NTB	18e eeuw	beroet
35	KER	roodbakkend	pot			1			1	oranje		binne, deels buiten	NTB	17, 18e eeuw	
35	KER	roodbakkend	pot		1		2		3	oranje		binnen en buiten	NTB	18e eeuw	verticaal worstoor
35	KER	witbakkend	indet				1		1	bruin	mangaanoxide,	binnen en buiten	NTBC	18,19e eeuw	

Bijlage 9: Periodetabel

